

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ: ЛІНГВОКОГНІТИВНА ВЗАЄМОДІЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

INTERCULTURAL COMMUNICATION: THE ROLE OF LINGUOCOGNITIVE INTERACTION IN LEARNING ENGLISH

Супрун Л.В.,

orcid.org/0000-0002-9427-922X

*доктор наук із соціальних комунікацій, кандидат філологічних наук,
професор кафедри журналістики та українознавства*

Національного університету водного господарства та природокористування

Бірецька Л.С.,

orcid.org/0009-0001-6116-897X

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філології*

Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова

Горпинюк О.П.,

orcid.org/0009-0009-4560-2762

старший викладач кафедри філології

Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова

У статті розглянуто міжкультурну комунікацію як складний дискурсивний феномен у контексті опанування англійської мови з позицій лінгвокогнітивного підходу. Теоретичною основою дослідження слугують положення когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології та теорії міжкультурної комунікації, що дозволяють трактувати мовні явища як результат взаємодії мовних структур, когнітивних моделей і культурно зумовлених смислів. Основну увагу зосереджено на характеристичі лінгвокогнітивних механізмів, які беруть участь у формуванні міжкультурної комунікативної компетентності в процесі вивчення іноземної мови.

Встановлено, що опанування англійської мови не обмежується засвоєнням граматичних і лексичних норм, а передбачає також поступове входження у концептуальну картину світу носіїв англійської мови. У цьому зв'язку особливого значення набувають процеси концептуалізації та категоризації, а також інтерпретація культурно маркованих мовних одиниць, які відображають специфічні культурні смисли та систему цінностей англійського суспільства. Лінгвокогнітивна взаємодія при цьому постає як динамічний процес співвіднесення мовних форм із відповідними когнітивними структурами, що формуються під впливом культурних, соціальних і комунікативних чинників.

Показано, що ефективність міжкультурної комунікації значною мірою залежить від здатності здобувача освіти інтерпретувати мовні одиниці з урахуванням культурних концептів, фонових знань і дискурсивних практик англійської мови. Застосування лінгвокогнітивного підходу у процесі навчання англійської мови сприяє розвитку мовної особистості, здатної адекватно сприймати й інтерпретувати іншопольські смисли та ефективно взаємодіяти у полікультурному комунікативному просторі. Міжкультурна комунікація в умовах опанування англійської мови постає як багатовимірна система лінгвокогнітивної взаємодії, що поєднує мовні, когнітивні та культурні компоненти і забезпечує формування цілісної міжкультурної комунікативної компетентності.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, лінгвокогнітивна взаємодія, когнітивна лінгвістика, лінгвокультура, концептуалізація, мовна особистість, міжкультурна комунікативна компетентність, англійська мова.

This article explores intercultural communication as a complex discursive phenomenon within the context of learning English, approached from a linguocognitive perspective. The theoretical framework draws on cognitive linguistics, linguoculturology, and intercultural communication theory, which together allow for interpreting linguistic phenomena as the result of interactions between language structures, cognitive models, and culturally conditioned meanings. Special attention is given to the linguocognitive mechanisms that contribute to the development of intercultural communicative competence in foreign language education.

The study demonstrates that learning English involves not only mastering grammatical and lexical structures but also gradually integrating into the conceptual worldview of native speakers of the language. In this context, processes such as conceptualization, categorization, and interpretation of culturally marked linguistic units gain particular significance, as they reflect specific cultural meanings and value systems of the English-speaking community. Linguocognitive interaction is understood as a dynamic process of relating linguistic forms to corresponding cognitive structures shaped by cultural, social, and communicative factors.

The findings indicate that the effectiveness of intercultural communication largely depends on the learner's ability to interpret linguistic signs through the lens of cultural concepts, background knowledge, and discourse practices of the English-speaking environment. Applying a linguocognitive approach in English language teaching promotes the development of the learner's linguistic personality, enabling them to interpret intercultural meanings accurately and achieve communicative relevance in a multicultural discourse space.

Thus, intercultural communication in the context of learning English emerges as a multidimensional system of linguo-cognitive interaction, integrating linguistic, cognitive, and cultural components and fostering the formation of holistic intercultural communicative competence.

Key words: intercultural communication, linguocognitive interaction, cognitive linguistics, linguaculture, conceptualization, linguistic personality, intercultural communicative competence, English language.

Постановка проблеми. Проблема міжкультурної комунікації в процесі опанування англійської мови нині належить до одних із ключових у когнітивно-лінгвістичних і прикладно-педагогічних дослідженнях. Сучасні наукові підходи до мовної компетенції вже давно виходять за межі формально-граматичних і лексичних знань, розглядаючи її як цілісну когнітивно-культурну систему. Вона включає інтеграцію концептуальних схем, фреймів, *image-schemas*, прототипних структур та концептуальних просторів (*conceptual spaces*), формування яких визначають когнітивні, дискурсивні та етнокультурні чинники. У такому контексті міжкультурна комунікація постає як динамічний процес взаємодії когнітивних систем, де продуктивне й рецептивне мовлення ґрунтується на глибоко засвоєних когнітивних і культурно детермінованих моделях мислення носіїв мови.

Сьогодні ця проблематика стає особливо актуальною через глобалізацію та активне міжнародне спілкування, зокрема через цифрові платформи, соціальні мережі й мультимедійні ресурси. Сучасні студенти та користувачі англійської мови постійно зіштовхуються з необхідністю швидко адаптувати свої когнітивні схеми й мовні стратегії до різних культурних контекстів, де значення слів, прагматика висловлювань і дискурсивні патерни можуть істотно відрізнятися. У таких умовах особливо зростає значення міжкультурного навчання як інструменту розвитку когнітивної гнучкості, здатності до ментального моделювання та інтеграції різних концептуальних просторів, що допомагає ефективно сприймати повідомлення й адекватно реагувати в глобальному комунікативному середовищі.

У сучасному науковому й прикладному дискурсі міжкультурна комунікація розглядається не лише як мовний феномен, а як складна когнітивно-дискурсивна діяльність. Вона передбачає опанування концептуальних метафор, культурних сценаріїв, фреймів і ментальних моделей, інтеграцію когнітивних стратегій та адаптацію мовлення до культурно детермінованих очікувань співрозмовника. Такий підхід дозволяє не лише підвищити ефективність навчання англійської мови, а й формувати міжкультурну компетентність, необхідну для успішної професійної, академічної та соціальної інтеграції у сучасному глобальному комунікативному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Першим аспектом наукового дефіциту є обмежена кількість системних досліджень, які поєднують лінгвокогнітивну парадигму та міжкультурну комунікацію. Попри численні когнітивно-лінгвістичні студії, що досліджують концептуальні метафори, ментальні моделі, прототипні структури та фрейми, а саме: Лакоф [1, с. 72], Лакоф та Джонсон [2, с. 39]; Фокон'є [3, с. 24], сучасна література недостатньо висвітлює їхнє функціонування у міжкультурному дискурсі та вплив на формування іншомовної комунікативної компетенції. Останні роботи з когнітивної лінгвістики та прикладної педагогіки Чен та Лі [4, с. 1384] підкреслюють важливість інтеграції когнітивних схем із міжкультурними контекстами, однак більшість методологічних підходів залишаються фрагментарними, описовими і не забезпечують системного поєднання когнітивного, дискурсивного та культурологічного компонентів. Це створює концептуальний вакуум у сучасній прикладній лінгвістиці та методиці викладання англійської мови.

Другим аспектом є недостатня інтеграція когнітивно-дискурсивного підходу в освітній процес. Дискурсивний аналіз і когнітивна семантика дозволяють виявляти ментальні моделі, концептуальні простори, прототипи, концептуальні метафори та культурні сценарії Фокон'є & Тернер [5, с. 163]; Заре [6, с. 4], проте їхнє системне використання у навчальному процесі є обмеженим. Більшість сучасних методик навчання англійської мови Нгуйєн [7, с. 209]; Д. Лопез-Фернандес [8, с. 362] орієнтовані на граматико-лексичний компонент і поверхневе засвоєння дискурсивних стратегій, що ускладнює формування глибинної когнітивно-культурної компетенції. Студенти здобувають переважно декларативну мовну компетенцію, не опановуючи механізми продукції й інтерпретації концептуальних схем, які визначають адекватність міжкультурного спілкування.

Третім аспектом є проблема інтеріоризації когнітивних схем іншої мови. Інтеріоризація передбачає глибинне засвоєння концептуальних метафор, *image-schemas*, фреймових структур, прототипів і культурно детермінованих когнітивних сценаріїв, що формують ментальні

моделі носіїв мови. Невідповідність між рідними когнітивними схемами та іншомовними концептуальними просторами створює когнітивні бар'єри, які ускладнюють процес адаптації мовлення до міжкультурного контексту Руан, Ванг, Хонг [9, с. 11]. Систематичний аналіз когнітивних схем англійської мови в контексті інтеграції міжкультурних комунікативних практик у навчанні представлений у сучасній літературі фрагментарно, що підкреслює методологічну актуальність дослідження.

Особливо перспективним у цьому контексті є застосування теорії концептуальної інтеграції, яка дозволяє моделювати процес інтеграції ментальних моделей і когнітивних схем рідної та іншомовної культури. Використання концептуального змішування у навчанні сприяє формуванню когнітивно-гнучких стратегій продукції й інтерпретації іншомовного дискурсу, підвищуючи ефективність опанування англійської мови на рівні когнітивної компетенції Емпріх, Т. [10, с. 37].

Таким чином, епістемологічне позиціонування дослідження ґрунтується на інтеграції когнітивної лінгвістики, дискурсивного аналізу та міжкультурної комунікації для формування теоретико-методологічної основи навчання англійської мови. Актуальність визначається науковим дефіцитом у сфері лінгвокогнітивних механізмів міжкультурної взаємодії, недостатньою інтеграцією когнітивно-дискурсивних методик у практику викладання та проблемою інтеріоризації концептуальних схем іншомовного дискурсу. Реалізація дослідження сприятиме розробці комплексної методології, що забезпечить глибинне опанування англійської мови як когнітивно, дискурсивно та культурологічно детермінованого процесу.

У статті виокремлюються три основні невирішені проблеми в контексті міжкультурної комунікації та когнітивно-лінгвістичного підходу до навчання англійської мови: обмежена кількість системних досліджень, що поєднують лінгвокогнітивну парадигму та міжкультурну комунікацію, особливо щодо функціонування концептуальних метафор, ментальних моделей, прототипних структур і фреймів у міжкультурному дискурсі, а також їхнього впливу на формування іншомовної комунікативної компетенції; низька інтеграція когнітивно-дискурсивного підходу в освітній процес, що обмежує системне використання когнітивних схем, концептуальних просторових моделей та культурних сценаріїв у навчанні англійської мови; проблеми

інтеріоризації когнітивних схем іншої мови, які створюють когнітивні бар'єри в адаптації мовлення до міжкультурного контексту, що ускладнює процес інтеграції концептуальних схем і когнітивних моделей рідної та іншомовної культури.

Постановка завдання: розробка теоретико-методологічної основи для навчання англійської мови на основі лінгвокогнітивного підходу, що дозволить: з'ясувати механізми інтеграції когнітивних, дискурсивних і культурних компонентів у процесі міжкультурної комунікації; розкрити значення концептуальних метафор, фреймів і культурно детермінованих мовних одиниць для формування міжкультурної компетентності; оцінити ефективність застосування теорії концептуальної інтеграції та когнітивно-гнучких стратегій у процесі навчання англійської мови, сприяючи розвитку здатності до адаптації мовлення в різних міжкультурних контекстах; моделювати процес лінгвокогнітивної реконфігурації концептуальних структур у ситуації іншомовного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Опанування англійської мови супроводжується не лише лексико-граматичною інтерналізацією, а й когнітивною перебудовою концептуально-фреймових структур, що зумовлює міжкультурну трансформацію мовної особистості. Методологічна база дослідження спирається на комплекс когнітивно-лінгвістичних й дискурсивних підходів, що дозволяють всебічно дослідити взаємозв'язок мови, мислення та культури. Використання когнітивно-дискурсивного та прагмакогнітивного аналізів допомагає простежити, як мовні практики відображають когнітивні структури та прагматичні стратегії учнів, тоді як концептуальний аналіз і метод реконструкції концептів дозволяють ідентифікувати та відтворити ключові культурні та когнітивні уявлення. Фреймова семантика та корпусний аналіз забезпечують системне вивчення значень і контекстів мовних одиниць у реальних текстах, що дає змогу зрозуміти, як опанування англійської мови формує міжкультурну комунікативну компетентність. Теоретична парадигма лінгвокогнітивних досліджень спирається на когнітивну лінгвістику як епістемологічну основу, що розглядає мову як систему когнітивно-семантичних структур, які реалізують концептуальні моделі пізнання та культурної репрезентації світу. У цій когнітивно-лінгвістичній перспективі центральними одиницями аналізу спостерігаємо концепт, концептосферу, когнітивну модель, сценарій,

фрейм, ментальний простір та образну схему, які функціонують як когнітивні й семантичні контейнери для реконструкції знання та культурно-когнітивних патернів у мовленні.

Теорія концептуальної метафори [11, с. 3] описує когнітивний механізм, завдяки якому абстрактні концепти структуровано відображаються через тілесний, сенсорний та культурний досвід. У межах цього підходу концепти інтегруються у концептосфери, які виконують функцію когнітивних «контейнерів значень» й забезпечують когерентність концептуальних моделей. Концептосфери діють як когнітивно-семантичні структури, що об'єднують метафоричні проєкції, сценарії та фрейми, формуючи комплексні когнітивні моделі взаємодії між суб'єктом та культурно-когнітивним контекстом.

Когнітивна модель слугує системним контекстом, що інтегрує концепти, концептосфери, фрейми та ментальні простори у когнітивно-семантичну мережу, яка дозволяє прогнозувати поведінкові та комунікативні патерни мовця. У структурі когнітивної моделі сценарії репрезентують типові послідовності подій або комунікативних дій, що організують концепти в когнітивно-семантичні ансамблі та забезпечують когнітивну передбачуваність мовленнєвих висловлювань.

Фреймова семантика Філмора [12, с.115] формалізує категорію фрейму, який виступає когнітивною структурою, що об'єднує концепти у когерентні семантичні комплекси та моделює культурно-контекстуальні ролі й події. Фрейми функціонують як когнітивні механізми, що регулюють активацію концептосфер у мовленні, координацію сценаріїв та інтеграцію ментальних просторів, сприяючи когнітивній структуризації комунікативної ситуації.

Теорія концептуальної інтеграції Фоконьє й Тернера вводить категорію ментального простору, який є динамічною когнітивною конструкцією для комбінації концептів із різних доменів. Процес когнітивного блендингу – *conceptual blending*, забезпечує генерацію нових смислових одиниць, інтегрує фрейми, концепти та сценарії у когнітивну модель, створюючи когнітивно-семантичні ансамблі, що репрезентують міжкультурну комунікацію та когнітивну креативність.

Ключовим елементом когнітивної архітектури є образна схема – *image schema* Джонсона [13, с. 84], універсальна когнітивна структура, що репрезентує тілесний та сенсорний досвід, слугує базисом для формування концептів, концептосфер, сценаріїв, фреймів та ментальних

просторів. Образні схеми виконують інтегруючу функцію у когнітивному моделюванні, забезпечуючи когнітивну когерентність і когнітивно-семантичну структурованість ментальних просторів та концептуальних блендів.

Таким чином, теоретична парадигма лінгвокогнітивних досліджень формує когнітивно-семантичний та міжкультурний каркас аналізу мовленнєвої діяльності. Вона дозволяє системно реконструювати концепти, організувати їх у концептосфери, моделювати когнітивні моделі та сценарії, активувати фрейми і інтегрувати ментальні простори через образні схеми, що забезпечує комплексне дослідження процесів опанування англійської мови та міжкультурної комунікативної взаємодії.

Сучасний науковий дискурс у сфері міжкультурної комунікації дедалі більше акцентує увагу на лінгвокультурологічних аспектах, що забезпечують інтеграцію когнітивних, соціокультурних та мовленнєвих структур у процесі оволодіння іноземними мовами. Лінгвокультурологія, як міждисциплінарний напрям, виступає критичною платформою для дослідження взаємозв'язку між мовними формами та культурними парадигмами. Її предметом є не тільки фіксація лексико-граматичних одиниць, а й відображення специфіки національної картини світу, соціокогнітивних моделей та культурно-актуалізованих когнітивних схем, які реалізуються через мовну практику.

Аналіз лінгвокультурологічних компонентів у контексті навчання англійської мови стає фундаментальним для формування міжкультурної компетенції, що виходить за рамки формальної лексико-граматичної інтерпретації і включає розуміння концептів, когнітивних домінант та національно-специфічних категоріальних структур. Дослідження цих одиниць забезпечує методологічно обґрунтовану реконструкцію культурно-мовних значень, дозволяючи студентам інтегрувати знання про мову та культуру у когнітивну й соціальну практику.

У межах когнітивної лінгвокультурології концепт визначається як ментальна одиниця, що функціонує як когнітивно-культурний маркер, інтегруючи знання, уявлення, стереотипи та емоційні компоненти певної спільноти. Він відображає специфічну ментальну картину світу та є структурним елементом культурного дискурсу. Концепт реалізується через мовні знаки, лексеми, стійкі словосполучення та фразеологізми, які несуть у собі комплекс соціокультурних конотацій та когнітивних схем. В англійській мові

концепти як «freedom», «justice», «community» не є лише абстрактними категоріями; вони кодують комплекс соціальних, політичних та моральних уявлень, які формувалися історично та підтримуються соціальною практикою носіїв мови. Важливо, що концепт не тотожний словниковому значенню; він є синтезом лінгвістичних, когнітивних і культурних компонентів, через який носії культури інтерпретують реальність.

Концепт у лінгвокультурологічному аналізі виконує кілька ключових функцій, а саме: когнітивну, яка являє собою структурування сприйняття і мислення відповідно до культурно детермінованих схем; комунікативну, яка забезпечує ефективну передачу культурно-кодованих значень у мовленні та соціокультурну, що забезпечує підтримку ідентичності та культурної пам'яті спільноти через мовні маркери.

Поняття лінгвокультуреми вводиться у науковий обіг в якості мінімальної лінгвістичної одиниці, що функціонує як носій культурно-актуалізованого концепту. Вона синтезує в собі семантичну, прагматичну та культурну компоненти, дозволяючи зафіксувати когнітивно-емоційний контекст конкретної нації. Лінгвокультурема є, таким чином, ключовим інструментом у вивченні англійської мови як іноземної, оскільки забезпечує доступ до ментальної моделі соціокультурної реальності англійської спільноти. Лінгвокультурема проявляє себе у семантичному аспекті, виражає конкретний культурний зміст, наприклад «Thanksgiving» як інституалізоване свято з визначеним соціокультурним значенням; у когнітивному аспекті, тобто реалізує концепт через асоціативні мережі та ментальні схеми; у прагматичному аспекті де виконує функції сигналізації культурної приналежності та комунікативної адекватності. Національно-специфічна категоризація являє собою специфічний процес концептуалізації дійсності відповідно до культурних і когнітивних стандартів певного етносу, який фіксується мовними формами та структурними моделями. Вона відображає так звані ментальні доміанти, ціннісні пріоритети та когнітивні стратегії конкретної культурної спільноти. У когнітивно-лінгвістичному аспекті англійська мова демонструє специфічні категоріальні структури: акцент на індивідуалізм, правову і соціальну автономію, концептуалізацію часу через точність і планування. Українська мова, натомість, репрезентує категоріальні моделі, що орієнтовані на колективізм, сімейні та родові цінності, емпатичні та соціально інтеграційні схеми. Зіставний ана-

ліз цих категоризацій дозволяє виявляти інтеркультурні когнітивні розбіжності, що критично важливо для формування міжкультурної компетентності. Когнітивна доміанта культури є центричним концептом або сукупністю концептів, що структурно організує когнітивну карту культури, визначає пріоритети мислення, оцінки та поведінкові моделі носіїв мови, тобто функціонує як осьова категорія, від якої відгалужуються підлеглі концепти та когнітивні патерни.

У англійській культурі на поширену думку науковців-дослідників когнітивними доміантами виступають: individual freedom, концептуальна база для інтерпретації соціальної та політичної поведінки; rule of law як когнітивна рамка для оцінки справедливості; meritocracy в якості соціально-когнітивного принципу оцінки особистих досягнень. В українській культурі когнітивні доміанти орієнтовані на: родові та сімейні зв'язки як основу соціальної ідентичності; гостинність та колективну солідарність як пріоритети соціальної поведінки; духовність та історичну пам'ять як уявну когнітивну рамку для оцінки культурних явищ. Розуміння когнітивних доміант дозволяє філологу лінгвісту або студенту інтерпретувати мовну поведінку носіїв мови не лише на поверхневому рівні, а й як функціональний прояв культурно детермінованої когнітивної системи. Лінгвокультурологічний аналіз передбачає застосування методу концептологічного аналізу, виявлення, структурування та семантичної інтерпретації концептів у межах лексико-семантичного поля; когнітивного картографування – побудови моделей ментальної карти культури на основі лексичних і фразеологічних маркерів; семіотичного та прагматичного аналізу, а саме: дослідження мовних одиниць як носіїв культурної та емоційної інформації.

Лінгвокультурологічний вимір у вивченні англійської мови виступає ключовим чинником формування міжкультурної компетенції. Концепти, лінгвокультуреми, національно-специфічна категоризація та когнітивні доміанти утворюють когнітивно-культурну основу мови, яка забезпечує адекватне розуміння та продуктивне відтворення соціокультурних реалій англійського світу. Їх системне дослідження сприяє розвитку аналітичного та критичного мислення, когнітивної гнучкості та міжкультурної чутливості, що є необхідними складовими компетентного мовця у глобалізованому соціокультурному середовищі. У *Таблиці 1* наводимо порівняння лінгвокультуреми та концептуальних структур.

Таблиця 1

Порівняння лінгвокультурум та концептуальних структур за комунікаційною функцією

Лінгво-культурема	Концептуальна структура	Когнітивна домінанта	Культурно-емоційна конотація	Функція у комунікації	Аналог в українській культурі
Freedom	Індивідуальна автономія, політичні права, вибір	<i>Individualism</i>	Позитивна, самореалізація	Підкреслення індивідуальної позиції	Свобода як колективна відповідальність
<i>Thanksgiving</i>	Сімейне святкування, історична пам'ять	<i>Collectivism</i>	Єдність, традиції	Соціальна консолідація	Різдво, Великдень родинне об'єднання
<i>Big Ben</i>	Національний символ Лондона, історична спадщина	<i>National identity</i>	Патріотизм, стабільність	Лінгво-культурний маркер	Майдан Незалежності, Софія Київська
<i>Royal Family</i>	Інституалізована монархія, історична легітимність	Hierarchy	Респект, традиційна повага	Підтвердження соціальної структури	Гетьманство, Козацька старшина
<i>Meritocracy</i>	Соціальна оцінка через досягнення	<i>Achievement-oriented culture</i>	Мотиваційна, стимулююча	Орієнтація на успіх	Особистий внесок у спільноту
<i>Work ethic</i>	Професіоналізм, дисципліна, працьовитість	<i>Productivity culture</i>	Позитивна, оцінка досягнень	Соціальна регуляція поведінки	Сумлінність, працьовитість у колективі
<i>Community service</i>	Добровільна участь у суспільних проєктах	<i>Social responsibility</i>	Альтруїстична конотація	Соціальна інтеграція, підтримка іміджу	Громадська активність, волонтерство
<i>Hospitality</i>	Гостинність, прийом гостей, культурна ввічливість	<i>Collectivism</i>	Емоційно тепла, позитивна	Формування соціальних зв'язків	Гостинність, родинне прийняття гостей
<i>Rule of law</i>	Правова система, справедливість, законність	<i>Legalism, social order</i>	Повага до норм, структурна стабільність	Соціальна регуляція	Право та звичаєве право
<i>Individual responsibility</i>	Особиста відповідальність за дії	<i>Individualism</i>	Моральна і соціальна конотація	Формування автономної поведінки	Відповідальність перед родиною та громадою
<i>Community</i>	Соціальна група, спільнота	<i>Collectivism</i>	Позитивна конотація взаємодопомоги	Соціальна координація	Товариство, родова громада
<i>Innovation</i>	Новаторство, технологічний прогрес	<i>Creativity, progress</i>	Стимулююча конотація	Орієнтація на розвиток	Творчість, інженерні та культурні новації
<i>Volunteerism</i>	Добровільна діяльність, соціальна активність	<i>Social responsibility</i>	Альтруїстична, мотиваційна	Соціальна інтеграція	Волонтерство, благодійність
<i>Equality</i>	Рівність прав та можливостей	<i>Social justice</i>	Позитивна, моральна конотація	Формування соціальної справедливості	Рівність у правах громади, братерство
<i>Tradition</i>	Культурна спадщина, обряди, ритуали	<i>Cultural continuity</i>	Позитивна, емоційно насичена	Підтримка культурної ідентичності	Народні традиції, обрядовість
<i>Patriotism</i>	Відданість державі, національна свідомість	<i>National identity</i>	Гордість, моральна конотація	Формування національної ідентичності	Патріотизм, любов до Батьківщини

<i>Education</i>	Система знань, соціальна мобільність	<i>Cognitive culture</i>	Позитивна конотація, стимул	Соціальна та культурна інтеграція	Освіта, навчання у родинних та шкільних традиціях
<i>Politeness</i>	Ввічливість, соціальні норми	<i>Communicative competence</i>	Позитивна, регулятивна конотація	Підтримка соціальних норм	Ввічливість, етикетні правила
<i>Independence</i>	Самостійність, автономія, особистий вибір	<i>Individualism</i>	Позитивна конотація самореалізації	Формування автономної поведінки	Самостійність у сімейному та соціальному

Оскільки нас цікавить науковий когнітивно-лінгвістичний аналіз теорії мовної картини світу та концептуальні структури цієї теорії, то засновуючись на вивчених дослідженнях, ми дійшли спільної думки, що мова у сучасному когнітивно-лінгвістичному дискурсі постає не лише як засіб комунікації, а радше як структурний агент когнітивної організації досвіду, що визначає способи сприйняття та інтерпретації реальності. Поняття мовної картини світу у цьому сенсі набуває багатопланової природи: воно включає як лексичні та граматичні засоби, так і культурно-історичні конотації, що репрезентують специфічний спосіб когнітивної категоризації досвіду носіями певної мови. Її можна розглядати як динамічну когнітивну карту, через яку досвід інтерпретується, організовується та передається культурно і мовно детермінованим способом. Фундаментальною одиницею цієї системи є концептуальна структура, тобто ментальна репрезентація певного об'єкта, явища або процесу, що реалізується через лексичні й граматичні форми.

Концепт має дві взаємопов'язані площини, а саме: семантичне ядро, що визначає когнітивне і смислове «центрування», та коннотативний шар, який інтегрує емоційні, культурні та соціально-історичні конотації. Таким чином, мовна одиниця виявляється і знаком, і безпосереднім носієм когнітивного сценарію, через який світ постає у свідомості носія. Цей підхід дозволяє пояснити, чому поняття, що здаються універсальними на перший погляд, у різних мовних культурах організовані не однаково. Так, категорія часу у мовах хопі радикально відрізняється від англійської, адже замість лінійного поділу на минуле, теперішнє та майбутнє, досвід часу у хопі організований через процесуальні та динамічні стани, що свідчить про невід'ємну культурно-когнітивну специфіку концептуалізації явищ. Так само, мовні системи, що диференціюють кольорові категорії або орієнтири простору, демонструють, що граматичні та лексичні

ресурси формують когнітивні патерни сприйняття, спрямовують увагу та виділяють релевантні ознаки об'єктів та явищ. Ці спостереження лежать у площині проблематики лінгвістичної відносності, яка ставить під сумнів універсальність когнітивних схем і досліджує вплив мовних структур на процеси мислення. Класичні експерименти Ворфа на прикладі носіїв мови хопі продемонстрували, що структура мови модулює сприйняття часу та організацію причинно-наслідкових зв'язків, однак не обмежує здатність мислення радикально [14, с.134]. Таким чином, мова виступає не детермінантою, а когнітивним фільтром, що формує специфічні патерни уваги та інтерпретації, не позбавляючи носія універсальних когнітивних можливостей. Сучасні дослідження підтверджують цю гнучку модель тим фактом, що носії мов з граматичною категорією роду, а саме: німецька та італійська, демонструють специфічні асоціативні зв'язки між предметами та гендерними ознаками, що відсутні у мовах без граматичного роду, як у англійській мові. Просторові орієнтири у аборигенів Австралії організовані за абсолютними координатами, тоді як у більшості європейських мов застосовуються відносні системи, що формує різні когнітивні карти простору. Системи кольору з більшою кількістю базових категорій дозволяють точніше диференціювати відтінки, тоді як обмежені палітри формують когнітивні схеми з меншим розрізненням. Ці спостереження підтверджують, що гіпотеза Сепір–Ворфа [15, с.1], яка інтерпретована в різних дослідженнях не однаково, функціонує як концептуальний місток між мовою, культурною семантикою та когнітивною психологією. Вона демонструє, що структура мови усе ж таки визначає когнітивні патерни, модулюючи спосіб інтерпретації досвіду, не накладаючи радикальних обмежень на мислення. Мова у цьому сенсі постає як активний агент когнітивної організації реальності: вона не просто репрезентує явища, а формує способи їхнього усвідомлення, структурує

знання та конструює культурно-когнітивні карти світу. Когнітивна лінгвістика сучасності розширює ці принципи через дослідження на теми ментальної категоризації, концептуальних метафор, культурних моделей та типологічних варіацій категорій, що дозволяє відстежити, як сама мова впливає на когнітивну діяльність, моделюючи як індивідуальний, так і колективний досвід. Адже мовна картина світу постає як динамічна, саморегульована система, у якій кожен концепт взаємодіє з іншими, утворюючи когнітивні мережі, що організують мислення та відтворюють культурно-історичний контекст.

Дослідження вивчає процес опанування англійської мови з погляду когнітивно-лінгвістичних та міжкультурних аспектів. Основна увага приділяється вивченню того, як мовна діяльність не тільки передає лексико-граматичні структури, але й викликає значні зміни в когнітивних та культурних структурах мовної особистості. Виявлено, що опанування англійської мови є складним процесом, що включає інтерналізацію концептуальних та фреймових структур, що змінюють спосіб сприйняття світу, мислення й поведінки. Методологія, що базується на когнітивно-дискурсивному та прагмакогнітивному аналізах, дає змогу не лише вивчити мову як засіб комунікації, але й розглянути її як когнітивну структуру, що формує специфічні патерни мислення та культурної інтерпретації.

Концептуальні і культурні уявлення, заковані у мові, впливають на взаємодію між учасниками комунікації та визначають їхні стратегії у процесі міжкультурної взаємодії. Використання фреймової семантики, концептуальних метафор і лінгвокультурем допомагає аналізувати, як певні концепти, такі як «свобода», «право» чи «спільнота», репрезентують культурно специфічні уявлення та феномен зміни когнітивної картини світу носіїв різних мов.

Завдяки методу концептуального аналізу та реконструкції концептів, підкреслено важливість розуміння мовної картини світу як складної, багаторівневої когнітивної системи, яка охоплює лексичні одиниці, культурні контексти та зумовлює способи сприйняття та інтерпретації дійсності.

Таким чином, ми дійшли висновку, що дослідження мовної картини світу і мовної репрезентації концептуальних структур не обмежується філологією: воно розкриває складні механізми взаємодії мови, культури і когнітивних процесів, демонструючи, що мова є активним творцем когнітивної реальності, а не пасивним її відображенням. Кожна структура мови, від граматичної до лексичної, є носієм когнітивної інформації, а її аналіз дозволяє глибше розуміння того, як саме різні етноси організують, систематизують і інтерпретують світ навколо себе. Сучасна когнітивна лінгвістика демонструє, що мова не просто відображає реальність, а активно формує когнітивну діяльність людини та колективний досвід. Дослідження концептуальних структур, метафор, культурних моделей і типологічних варіацій показують, що мовна картина світу є динамічною системою, де концепти взаємодіють у когнітивних мережах, організуючи мислення і відтворюючи культурно-історичний контекст. Аналіз мовних структур відкриває механізми взаємодії мови, культури та пізнання, підкреслюючи, що мова є активним творцем когнітивної реальності, а не її пасивним віддзеркаленням. Взаємодія мови, культури та когнітивних процесів стає ключем до розуміння того, як індивідуальний і колективний досвід формують уявлення про реальність.

Перспективи подальших розвідок можуть включати розширення когнітивно-лінгвістичних моделей, вивчення як мова формує когнітивні патерни в контексті міжкультурної комунікації може бути доповнене інтеграцією новітніх теорій когнітивної лінгвістики, зокрема дослідженням більш складних концептуальних моделей, метафор і схем у реальному мовному середовищі; поглиблений аналіз мовної картини світу в різних мовах; порівняння лінгвокультурних концептів у різних мовах, зокрема з фокусом на специфіку когнітивної категоризації часу, простору та моральних цінностей, що допоможе розширити розуміння культурних відмінностей у сприйнятті реальності; міжкультурна компетентність в освіті, а саме: вивчення способів формування міжкультурної компетентності через вивчення лінгвокультурем може стати важливим напрямом в освітньому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Lakoff G. Why It Matters How We Frame the Environment. *Environmental Communication*. 2010. Vol. 4, № 1. P. 70–81. URL: <https://doi.org/10.1080/175240309035297491>
2. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago : University of Chicago Press, 1980. 256 p.
3. Fauconnier G. *Ten Lectures on Cognitive Construction of Meaning*. 2018. URL: <https://doi.org/10.1163/9789004360716> (дата звернення: 23.02.2026).

4. Chen J., Chen H., Li Y. Transitions in Daily Search Tactics: During the Cross-App Interaction Search Process. *Information Technology & People*. 2023. Vol. 37. P. 1379–1402. URL: <https://doi.org/10.1108/itp-10-2022-0814> (дата звернення: 23.02.2026).
5. Fauconnier G., Turner M. *Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. New York : Basic Books, 2002. 350 p.
6. Zare M. Oral Corrective Feedback: Iranian In-Service EFL Teachers' Cognitions and Reported Practices. *Language Teaching Research*. 2026. URL: <https://doi.org/10.1177/13621688251391502> (дата звернення: 23.02.2026).
7. Nguyen H. T. T. Unproctored Assignment-Based Online Assessment in Higher Education: Stakeholder Evaluation of Issues. *Issues in Educational Research*. 2023. Vol. 33, № 1. P. 207–226. URL: <http://www.iier.org.au/iier33/nguyen.pdf> (дата звернення: 23.02.2026).
8. López-Fernández D., Gordillo A., Pérez J., Tovar E. Learning and Motivational Impact of Game-Based Learning: Comparing Face-to-Face and Online Formats on Computer Science Education. *IEEE Transactions on Education*. 2023. Vol. 66, № 4. P. 360–368.
9. Ruan K., Wang X., Hong J. et al. Evaluating LLMs' Divergent Thinking Capabilities for Scientific Idea Generation with Minimal Context. *Nature Communications*. 2026. URL: <https://doi.org/10.1038/s41467-026-70245-1> (дата звернення: 23.02.2026).
10. Emmrich T. Towards an Ethics of Philology. *Revue de littérature comparée*. 2024. Vol. 389, № 1. P. 37–52. URL: <https://doi.org/10.3917/rlc.389.0041> (дата звернення: 23.02.2026).
11. Kövecses Z. *Conceptual Metaphor Theory*. 2017. URL: https://www.researchgate.net/publication/311403391_Conceptual_metaphor_theory (дата звернення: 23.02.2026).
12. Fillmore Ch. Frame Semantics. *Linguistics in the Morning Calm: Selected Papers from SICOL-1981*. Seoul : Hanshin Publishing Co., 1982. P. 111–137. URL: http://brenocon.com/Fillmore%201982_2up.pdf (дата звернення: 23.02.2026).
13. Johnson M. A Definition of an Image Schema. *Diagrammatik-Reader: Grundlegende Texte aus Theorie und Geschichte*. Berlin ; Boston : De Gruyter, 2016. P. 104–105. URL: <https://doi.org/10.1515/9783050093833-018> (дата звернення: 23.02.2026).
14. Whorf B. L. *Language, Thought, and Reality: Selected Writings of Benjamin Lee Whorf* / ed. by J. B. Carroll, S. C. Levinson, P. Lee. Cambridge : MIT Press, 2012. URL: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt5hhbx2> (дата звернення: 23.02.2026).
15. Lucy J. A. Sapir–Whorf Hypothesis. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* / ed. by N. J. Smelser, P. B. Baltes. Oxford : Pergamon, 2001. URL: <https://doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/03042-4> (дата звернення: 23.02.2026).

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026